

407
22
=

DE

HEILIGE DOOP.

EENE STEM

TOT DE

CHRISTELIJKE GEMEENTE IN NEDERLAND,

DOOR

J. H. GUNNING Jr.

2 D 11²
=

—
Mitgegeven ten voordeele van de Nederlandsche Zendingsovereeniging
te Rotterdam.

ROTTERDAM,

E. H. TASSEMEIJER.

1865.

god

HEILIGE DOOP.

HEILIGEN

SNELPERSDRUK. — JOH. VAN OTTERLOO. — ROTTERDAM.

Het g
te Rotte
mij daan
den Toe
kon zulk
herinner
meente,
worden
gende b
had, bo
Mijn
Doop en
Drievuld
gelooft,
die chr

AAN DEN LEZER.

Het geacht Bestuur der Nederlandsche Zendingsvereeniging te Rotterdam noodigde mij eenigen tijd geleden uit, eene door mij daar ter stede, op den feestdag der Vereeniging, gehouden Toespraak ten haren voordeele in het licht te geven. Ik kon zulks niet doen, omdat, voor zoover ik mij deze Toespraak herinnerde, zij, even als mijne andere Toespraken tot de Gemeente, niets kenmerkends had, waarom zij verdienen zou te worden gedrukt. Doch daar ik den inhoud van de hier volgende bladzijden voor de Gemeente sedert lang op het hart had, bood ik ze gaarne dien Broederen aan.

Mijn doel met dit geschrift is, te wijzen op den christelijken Doop en op de daarin uitgedrukte belijdenis van de Heilige Drievuldigheid als de grondwaarheid die al wat de christen gelooft, te zamen vat. In mijn Naschrift richt ik mij tot die christenen in den lande, welke meenen dat de Heilige

Schrift, welke zij eeren als Gods Woord, ons tot deze belijdenis niet verplicht, ja dat zij is eene leerstellige spitsvondigheid, onbestaanbaar met den eenvoud des geloofs en onverschillig voor het geestelijk leven. Doch ook tot de Modernen onze verhouding in dezen te bepalen, is mij naar eene bijzondere aanleiding tot plicht gesteld. In een dagblad werd ik door een Moderne welwillend uitgenoodigd om nevens de aanduiding van datgene wat de geloovige Protestant en Katholiek gemeenschappelijk gelooven, ook de punten van overeenkomst tusschen ons en de modernen te doen uitkomen. Wat het eerste betreft, Roomsche en Protestant gelooven zamen aan de Heilige Drieuldigheid en erkennen elkanders Doop. Hierin ligt de kiem eener eenheid en zamenstemming die over alle overtuigingen kan worden uitgebreid, en er zeer vele van tot elkaar kan brengen, niet door plooijen en zamenbuigen, maar door de diepere grondslagen te doen uitkomen waarop alle christelijk geloof gevestigd is, zoo het eenigzins dien naam mag dragen. Maar moeilijker is de beantwoording van het tweede lid der mij gestelde vraag. „Welke is de overeenkomst tusschen den geloovigen Protestant en den Moderne?” Laat mij haar uitvoerig behandelen.

Reeds terstond kunnen wij dit zeggen, dat de waarlijk geloovige tegenover den ongelooovige (dit woord in den algemeensten zin genomen) tot de meest mogelijke welwillendheid tot het uitgebreidste goed-vertrouwen, tot de teêrste liefde geneigd is krachtens zijn geloof. Want de kern van dat geloof is de uitverkiezende genade Gods. Deze waarheid stellen wij niet, met velen, verlegen en heimelijk-ongeneigd ter zijde, maar wij stellen haar met blijdschap voorop en noemen haar van ganscher harte met onze vaders het hart der kerk. Ook omdat velen die de volgende bladzijden omtrent den Doop lezen, wellicht naar de

verhouding van den Doop tot deze waarheid belangstellend zullen vragen, willen wij haar vooraf zoo duidelijk mogelijk verklaren.

Alle menschen, de geheele wereld zonder onderscheid, allen zijn door de zonde voor God verdoemelijk, en kunnen alleen uit genade behouden worden.

Nu is er drieërlei genade Gods, namelijk de Liefde des Vaders, de genade des Zoons, de gemeenschap des Heiligen Geestes.

Stel u drie cirkels vóór met hetzelfde middelpunt. De wijdsten is die van de algemeene liefde des Vaders, die wil dat alle menschen zalig worden en tot kennis der waarheid komen. De naauwere is die van de genade des Zoons, in Wien de Vader Zijn verbond met de Kerk gesloten heeft, en dat Verbond met den Heiligen Doop heeft verzegeld en bekrachtigd. De derde of naauwste is die van de gemeenschap des Heiligen Geestes, in welke de in den bepaaldsten zin uitverkorenen zalig worden. Alzoo zijn de menschen op drie wijzen kinderen Gods. Allen zijn het over de gansche aarde in den meest algemeenen zin. De christenen zijn het, door Gods Verbond in Christus en volgens den Doop, in meer bijzondere beteekenis. En zoovelen den Christus Gods hebben aangenomen in den geloove en alzoo des H. Geestes deelachtig geworden zijn, dien heeft Hij macht gegeven, in de bepaaldste volheid kinderen Gods te worden. Van deze laatsten alleen weten wij dat zij zalig worden. In de christelijke Kerk zijn, behalve hen, nog ongelooovigen, d. i. die den Christus bepaald verwerpen, en van deze zegt Gods Woord dat zij verloren gaan. En er zijn niet-gelooovigen, die nog niet de keuze gedaan hebben, welke over hun eeuwig lot beslist. Tusschen deze twee is het ons in de meeste gevallen niet gegeven, te onderscheiden.

412

Wat betreft den wijdsten kring, hen die buiten de christelijke Kerk staan, heidenen enz. omtrent hen is ons niets bekend, dan alleen dat niemand zalig wordt dan door den hetzij in, hetzij nog na dit leven aangenomen Christus Gods; en dat God daarom wil dat hun het Evangelie verkondigd worde.

Van den ongeloovigen Christen weten wij dat hij verloren gaat. God wil niet zijn verdoemenis op zich zelve, maar God wil dat, als iemand vrijwillig tegen Christus be-
slist, alsdan zijn ongeloof, waardoor hij zich zelve buiten de zaligheid sluit, zijn natuurlijk gevolg, namelijk het verloren gaan, met zich brenge; omdat God de menschelijke vrijheid eert tot in het kiezen van de verdoemenis toe.

Naast hem staat de geloovige Christen. Hij wordt zalig niet om zijn geloof, maar door zijn geloof, waardoor hij de zaligheid, d. i. Christus, heeft aangenomen in de kracht des H. Geestes. Waarom wordt hij nu zalig, en de andere niet? Waarom gelooft hij, en zijn buurman niet? Hier kunnen velerlei tusschen-oorzaken worden opgemerkt, maar ten laatste wijst alles terug op de verkiezende genade Gods, de volstrekt vrije verkiezende genade. Die genade heeft hem niet buiten zijn willen of weten zalig gemaakt, want juist de allereerste werking van die genade was, dat zij hem tot vrijheid geroepen heeft, en juist in de mate waarin die genade hem doordrong, in dezelfde mate maakte zij hem ook waarlijk vrij. Daarom is het geloof van het begin tot het einde de volstrekt vrije daad des menschen-zelven, omdat het van het begin tot het eind de daad der volstrekt vrije genade Gods is, want buiten God is er geen vrijheid, maar slechts gebondenheid, schijn-vrijheid, willekeur. Dat gij dier roeping Gods gehoor geeft, o mensch! en dus, in het zalig midden, op de derde der vijf Rom. VIII: 28—30 ge-

*genade a. h. g. d.
wilt willekeur*

teekende stadiën gesteld, de macht ontvingt om rugwaarts op de naastbijzijnde tweede, de verordineering, en nog verder terug op de allereerste, de Voorkennisse Gods — en vóóruit op de naastbijzijnde vierde, de rechtvaardiging, en nog verder op de allerlaatste, de verheerlijking, te zien: dat gij dit heilig amphitheater van genade rondom u ziet oprijzen en uw buurman ziet het niet, maar de roeping die ook hij ervaart, blijft hem uitwendig en wordt hem van lieverlede tot verharding en tot verdoemenis — waarom is dit zoo? Gij valt op uw aangezicht, en roemt aanbeddend de ontferming der vrije genade!

En nu, welk gevolg heeft deze leer? Moet hij die haar hoort, en die nog niet gelooft, zich er door laten afschrikken? Neen, het moet juist bij het hooren van deze verkondiging tot beslissing komen, of hij een ongeloovige of een niet-geloovige was tot nog toe.

Wij zeggen niet, met velen, dat men deze leer der Verkiezing moet ter zijde stellen, maar wij stellen haar, ook zonder dat wij haar telkens noemen, toch in hare kern en wezen met blijde bepaaldheid voorop. (1) U, die nog niet gelooft,

(1) Twee jaren geleden besprak ik eveneens deze waarheid in het geschrift *Vorm en geest, brief aan een vriend*, enz. pag. 19—22. Hier in deze vluchtige woorden heb ik, evenmin als dáár, de heilige beteekenis dezer waarheid volledig genoeg kunnen aanduiden. Slechts dit zij nog opgemerkt: Ons in verband stellen van de leer der H. Drievaldigheid met die der verkiezing, is van de grootste beteekenis voor het recht verstand van de laatstgenoemde waarheid. Op deze wijze. Wanneer van eeuwige verkiezing wordt gesproken, zoo doet zich het denkbeeld „eeuwig” eerst uit het wezen Gods des Vaders verstaan. Eeuwig is niet: een eindelooze tijd naar achteren en naar voren zonder ophouden uitgestrekt, maar: datgene wat in Gods heilig wezen gegrond en van den tijd onafhankelijk, boven den tijd verheven is. God vindt niet als het ware den mensch als vóór meer dan zestig eeuwen in Zijne gedachten voorhanden: maar Hij schiept den mensch, ook zijn geheele geestelijk zijn van den aanvang tot het

u stellen wij haar voor, en noodigen u uit, haar aan te zien, en prediken u haar onder allerlei vormen, in welke gij meestal

einde. Hij beschikt niet slechts het eerste uitgangspunt van 's menschen tijdelijk en geestelijk leven, maar diens geheele verdere vrijwerkende ontwikkeling tot aan het einde toe. Vrijwerkend is die ontwikkeling, want alle uitverkiezing is alleen in den Zoon, in Christus. Dat is: niets is hier afgetrokken goddelijk, evenmin als uitsluitend menschelijk, maar alles is godmenschelijk, in dier voege dat God van alles de eerste oorzaak is, maar niet anders werkt dan door de vrijheid des menschen te scheppen, waarin zich juist Zijne almacht allermeeest verheerlijkt. Zoo scheidt Gods voorkennis den godsdienstigen aanleg des menschen, en doet dien Zijner allereerste genadetrekking te gemoet komen. Hij verordent des menschen geschiedenis, en scheidt en beredigt daardoor 's menschen tot bewustheid ontwakende behoeften aan Hem. Hij roept hem dan tot bekeering, d. i. tot vrije toekeering. Hij rechtvaardigt hem door het geloof. Hij verheerlijkt hem door zijne voortgaande heiliging. Ja, die vrijheid des menschen, deze heerlijkste schepping der vrije genade Gods, voltooit zich, ten derde, door het werk Gods des Heiligen Geestes, waardoor Gods gedachten des menschen gedachten, Gods werk het werk des menschen wordt, als Christus in ons woont en onze vrijheid dáárdoor volkomen wordt dat wij, die vroeger, helaas! zeer veel (kwaads) zonder en tegen Christus konden doen, nu van lieverlede zóó vrij worden dat wij, Gode zij eeuwig dank! zonder Christus niets kunnen doen. Zóó loopt niet in ons het eenmaal voor vele eeuwen opgewonden uurwerk af, maar omdat wij zelve Gods werk zijn geworden, wordt alles wat wij doen, ons eigen werk. De heiligen volharden, door onophoudelijke waakzaamheid tegen afval, ten einde toe. De eeuwige roeping en verkiezing Gods verwerkelijkt zich dáárdoor, dat de mensch zich ten einde toe benaastigt om haar vast te maken, gelijk (zie de voortreffelijke schoon eenzijdige opmerkingen van Stahl in zijn werk Die Luth. Kirche und die Union), gelijk het leven des lichaams wel allereerst oorzaak, maar dan ook evenzeer gevolg van de verrichtingen zijner ledematen is. Zoo bestaat het geestelijk leven des menschen niet uit vele onzamenhangende, op zich zelf staande wilsbepalingen, maar elke bepaalde beslissing van den wil werkt telkens ten goede op het geheel, op de blijvende richting van zijn wil, even als omgekeerd. Hier geschiedt ten goede, ter zaligheid, wat voor de tegengestelde richting, ten kwade en ten verderve, zoo treffend schoon is voorgesteld door George Eliot, in haren roman Romola. De waarheid dat ons leven een zedelijken band, eene bepalende overlevering voor onszelve bewerkt, even als het leven der menschheid eene zedelijke overlevering, een band ten goede of ten kwade, voor het geheele menschengeslacht veroorzaakt,

haar niet herkent. Nu moet het in u tot eene beslissing komen. Deze waarheid namelijk is ten allerdiepste verootmoedigend. Zij slaat allen trots des menschen, al zijn waan dat hij zelf iets, ook maar het allergeeringste, tot zijne zaligheid zou kunnen doen, met de heiligste bepaaldheid neder. En nu, nu vraagt de Heer u: wilt gij gezond worden? Dat is, wilt gij deze ter zaligheid noodzakelijke, volstreckte verootmoediging aannemen? Zoo ja, dan, maar ook dan alléén, wordt de natuurlijke hoogmoed in u gebroken, en de genade Gods kan reddend instroomen in uw verbrijzeld hart, en Gods belofte wordt tot waarheid, dat Hij den ootmoedige genade schenkt en de ziele des verbrijzelden levend maakt. Dan zijt gij vatbaar voor de zaligheid, juist doordat gij erkent dat er van nature geen vatbaarheid hoegenaamd tot zaligheid in u is overgebleven, tenzij alleen de erkenning van uwe verlorenheid, gelijk ze door het geweten aanvankelijk wordt betuigd en daarna door het Woord Gods tot schrikkelijke duidelijkheid wordt gebracht en dan genadiglijk weggenomen! Niemand wordt behouden, dan die erkent dat hij verloren is, dood door de zonden en misdaden, en met de gansche wereld verdoemelijk voor God. En niemand erkent deze verdoemelijkheid, of hij kan ook behouden worden. De leer der Verkiezing nu is in hare kern niet anders dan de prediking van deze

is daar aanschouwelijk gemaakt in de persoon van Tito Melema. Aanvankelijk is hij een schoon, zacht, geleerd, zorgeloos en beginselloos jongman. Maar, allengs, nadat hij ééns geleend heeft bij den vreeslijken woekeraar Bedrog, moet hij verder en verder gaan in misdaad en veinerij, tot verstoktheid en een rampzalig uiteinde toe. En dit is de andere zijde der waarheid, welke wij behandelen en welke wij evenzeer als de eerste moeten vasthouden, namelijk de waarheid der verwerping; daar een volhardend versmeden van Gods trekkende ontfermingen in ontzettende noodzakelijkheid (gelijk wij in het geschrift Gordel en Wijnkruik trachtten aan te wijzen) tot steeds reddelooser verharding voert.

verdoemelijkheid die op deze behoudenis wijst, van dezen dood die tot Opstanding voert.

En nu, na deze lange doch noodzakelijke uitweiding, keeren wij tot den Moderne terug, en herhalen dat deze overtuiging ons jegens hem tot de ruimste liefde, tot het uitgebreidste goed-vertrouwen noopt. Want waarlijk, indien God mij, mij wel heeft kunnen zalig maken, (zoo spreekt de geloovige) dan des te meer ieder ander, ook den verst afgedwaalde, want niemands hart, ik weet het nu, niemands hart was van nature van God afkeeriger dan het mijne!

Gij ziet dus dat wij, om met u, die de moderne leer aanhangt, aanraking te zoeken, onze overtuiging, onze „dogmen” niet moeten laten varen, maar ze integendeel met allen nadruk toepassen. Met u zoeken wij aanraking en overeenstemming. Niet met uwe overtuiging. Uwe overtuiging, wij hebben het in de volgende bladzijden gezegd en kunnen het motiveren, uwe overtuiging is in ons oog de volstreckte gemeenheid tot stelsel verheven (1). Uwe overtuiging is niet slechts, voor de

(1) Stelselmatige gemeenheid. Niemand zie in deze uitdrukking eenige hartstochtelijke levendigheid. Zij bedoelt niets anders dan eene kalme juiste beschrijving te zijn. Gemeen maken, (in onze St. Vert. verontreinigen) wordt Matth. 15, 11 enz. gebruikt van een ongeoorloofd (en dus door Jezus afgewezen) opheffen van de grenslijn tusschen de aan Israël eigene heiligheid en de onreinheid der heidenwereld. Later wordt die grenslijn werkelijk weggenomen, doch niet door de heidensche onreinheid over Israëls reinheid te laten stroomen, maar omgekeerd, door Israëls, in Christus vervulde, reinheid over de heidenwereld uit te breiden. Dan mag Petrus (Hand. 10, 15) niet langer „gemeen maken wat God gereinigt heeft.” Juist daaraan tegengesteld echter maken nu de „modernen” weder gemeen wat God aldus gereinigt heeft: doordien zij, het bovennatuurlijke ontkennende, der wereldsche onreinheid gelijk recht geven met Israëls gewijde reinheid, en alzoo van de heiligheid niets dan den blooten naam meer overlaten. Uitdrukkelijk en volkomen juist wordt dan ook dit moderne programma der stelselmatige gemeenheid geteekend door den heer Rauwenhoff, hoogleeraar te Leijden, waar hij, in zijne inaugureele redevoering, vijf jaren geleden, den geest des tijds

rechtbank eener grondige wetenschap geoordeeld, oppervlakkig en achterlijk: maar ook haar zedelijk gehalte is zoodanig dat wij ons niet anders dan met afschuw daar af kunnen wenden. Doch die overtuiging zonderen wij af van uwe personen. Op deze wijze. Uw overtuiging is het verkeerde antwoord op wettige vragen en schoone aspiratiën, die aan uwe personen toe te schrijven zijn, en om wier wille wij met u sympathie gevoelen. Gijl. wilt een waarlijk redelijk geloof: eene godsdienst die met de welgevestigde uitspraken der wetenschap niet strijdt, en in waarheid aan de behoeften der menschelijke natuur voldoet. Dat gij dit wilt, is eene reden van aansluiting voor ons, want ook wij willen ditzelfde. Dat gij deze wettige eischen bevredigd vindt in uw onbeschrijfelijk oppervlakkig en in den diepsten zin zedeloos stelsel, is ons eene reden van droefheid: maar wij vergeten daarom uwe aspiratiën niet, zoolang gij niet zelf toont ze te verzaken. Met één woord, wij stellen volgaarne en naar den drang van ons hart en van ons geloof Uwe personen hooger dan uwe overtuiging. Daarom, opdat dit alles niet eene ijdele betuiging blijve, gevoelen wij ons verplicht, u aan te toonen dat in onze overtuiging, in het Bijbelsch christendom dat wij voorstaan, alle deze uwe wettige eischen en aspiratiën werkelijk vervuld worden. Deze taak is ongetwijfeld ten hoogste moeilijk. Onze bijbelsche overtuigingen kunnen niet missen, naar den geest onzer dagen, onder den blaam te liggen van ijdele bespiegelingen, grondelooze en voor het leven onver-

roemde, die „vreemd aan alle kleingeestige bekrompenheid, ons over de oude grenslijn tusschen profaan en heilig heen leert zien." Derhalve, wat God in nederbuigende genade aan een verlorene menschheid geven wil, daarvan zegt de moderne: wij bezitten het reeds van nature. Deze denkwijze is alzoo de stelselmatige ontkenning van onze hoogste en edelste behoeften, m. a. w. de voltooide gemeenheid.

schillige theoriën te zijn. De moderne geest toch is tegen alle hoogten en diepten der bespiegelende gedachte gekeerd, en vaart over hetgeen men thans met verachting „philosophie” noemt, heen met de beseffeloosheid waarmêe de Vandalen onder Genserik Rome's heerlijkste kunstschaten vernielden. Of wel, waar hij de ontledigde vormen en namen der christelijke geloofswaarheid overnemende zich der weerlooze Kerk opdringt, daar is hij als een woeste Alboin, die tot eigen verderf zijne Rosamunda noodzaakt, uit den ontledigden schedel haars Vaders, dien hij vermoord had, te drinken. Dit moeten wij voor alsnog dragen. Wij kunnen niet verhinderen dat, als gij in het vervolg van deze bladzijden over de heilige Drievuldigheid zult lezen, gij u verbazen zult over de naïveteit van een dogmenprediker, die meent met zulk eene dwaze afgetrokken bespiegeling eenigen invloed te zullen kunnen oefenen. Wij kunnen geen geduld van u vergen, om ons aan te hooren als wij u aanwijzen hoe de heerlijkheid van het trinitarisch godsbesef daarin bestaat, dat het uit alle beproefde oplossingen van het wereldprobleem, uit deïsme, dualisme, pantheïsme, de bestanddeelen van waarheid opneemt en ze van de daaraan toegevoegde dwalingen zuivert. Hoe zoudt gij deze dingen kunnen aanhooren? Voor het „wereldprobleem” zelf hebt gij geen aandacht: gij hebt wel iets beters te doen dan u in deze ijdele onvruchtbare afgetrokkenheden te verdiepen! Welnu, hoewel wij dit weten, evenwel wanhopen wij niet. Het geestelijk zout moge een tijd lang neergetrapt worden, daardoor wordt het nog niet zouteloos. (1) Er zullen betere tijden komen, ook mede door u zelve. Want wij weten dat uw hart en geweten niet instemt met deze ruwe beweringen van uw verstand, gelijk het onder den invloed

(1) Stahl.

der moderne overlevering ontadeld is. Uw verstand moet met het Bovennatuurlijke ook het Volstreckte, het absolute op zedelijk gebied loochenen. Maar in eervolle inconsequentie weigert gij doorgaans dat gevolg te trekken, en toont dikwerf persoonlijk een zedelijken ernst, die den onpartijdige tot eerbied verplicht. Zelfs ook hebt gij in den grond — wij merken het vaak bij de edelsten onder u op — geen eerbied voor uwe theologie, die aan geen theologische wetenschap meer geloofd: die als onderdeel der philologie erkenning bedelt bij de andere wetenschappen, allermeeest bij de Natuurkunde, welke zij niet verstaat en aan welke zij, zich zelve verwerpend, vaak oordeelen toeschrijft van welke de Natuurkundigen zelve niets weten: gelijk een balddadige knaap, die het eigendom zijner ouders over de schutting werpt, maar wien het door den eerlijken buurman met verontwaardiging weder terug wordt toegeworpen! Welnu, met het éénige bewijs, dat nog voor u geldt, het bewijs des levens, willen wij dit besef van uw hart en geweten versterken, en u het recht en de kracht onzer overtuiging toonen. Wij willen ons door u steeds op nieuw laten onvruchtbaar en dood verklaren, en intusschen steeds voortgaan te leven en te arbeiden. Totdat gij erkent, dat eene overtuiging, die alle geestelijke machten des tijds tegen zich heeft en zich door die bestrijding niet laat verdringen, maar alleen bekrachtigen en verjongen; eene overtuiging, die (geve God het meer en meer!) met vruchten der liefde jegens allen, ook jegens u, wier overtuiging wij verfoeijen, haar levenskracht bewijst — dat zulk eene overtuiging dáárom niet kan overwonnen worden door de gansche wereld, die tegen haar is, omdat zij niet uit de wereld, maar van boven de wereld, haar oorsprong heeft.

Voorshands trekt gij over dit alles de schouders op, en

620

ziet kalm in het besef uwer overmacht rondom u. Doch wij beroepen ons op de Toekomst, die des Heeren is. En ook dit troost ons reeds nu, dat gij met al wat edel en wettig is in de strevingen uwer harten, den val uwer overtuiging voorbereidt. Ziedaar dus ons antwoord op uwe vraag naar den weg tot toenadering tusschen ons en u. Met ons geheele hart wenschen wij aansluiting aan het uwe. De drang onzer liefde, die geen kwaad denkt, gaat hier met den eisch van ons belang te zamen. Beide zoeken naar het goede en ware in u, opdat gij zelf moogt overwinnen de overtuiging, die u gevangen houdt, en tot Jezus Christus en in Hem tot de vrijheid komen.

Op den heiligen Doop, het Sacrament der inlijving in de Gemeente en in Christus haar Hoofd, behoort in onze dagen bijzonderlijk onze aandacht gevestigd te worden. Vergun mij dan, Gemeente des Heeren! daarover een woord tot u te spreken.

Ik onderstel dat gij den kinder-doop aanneemt, niet als een dwingend gebod, (want als zoodanig is hij uit de H. Schrift niet te rechtvaardigen) maar als uit den aard der instelling en in verband met het geheel der heilswaarheid, op te maken als naar 's Heeren wil geschiedende aan de menschengeslachten die op het geslacht der allereerste geloovigen gevolgd zijn. Zoo wordt hij door de groote afdelingen der Christenheid, de Roomsche, Grieksche en Protestantsche, aangenomen.

Ik onderstel verder, dat gij dien Doop waarlijk erkent als een Sacrament, d. i. als

eene eigen mededeeling van het leven des Hoofds, welke Hij aan zijn lichaam schenkt. Wanneer toch de Heer Jezus, na zijne opstanding den Doop verordenende, zijn gebod insluit tusschen de twee verzekeringen: „Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde;” en „Ik ben met u al de dagen tot aan de vol-einding der wereld:” wanneer de Apostel spreekt van „het bad der wedergeboorte en vernieuwing des Heiligen Geestes,” en wederom: „wij zijn met Christus Jezus begraven, door den doop, in zijnen dood,” en aldus: „zooveel als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan:” — dan is het onmogelijk deze woorden slechts van een krachteloos zinnebeeld te verstaan. Neen, de Heer zelf deelt zijn goddelijk leven mede aan een ieder die den Doop ontvangt, en een ieder die hem aanneemt in den geloove, zal er den zegen van ervaren, gelijk ieder die deze gave verwaarloost eene verzwaring van zijn oordeel zal ondervinden, juist omdat de Doop niet slechts eene belofte maar eene gave des Heeren is.

Mogen wij dan aannemen dat dit ons zamen vaststaat op grond van Gods Woord, zoo laat ons bedenken welke groote beteekenis de Heer

lige Doop, bepaald in onze dagen, heeft voor het Geloof, voor de Hoop, en voor de Liefde.

I.

Voor het Geloof heeft de Doop deze betekenis dat bij hem beleden wordt de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, als van den Éénigen en Drieëenigen God. De belijdenis der H. Drievuldigheid nu is niet één van vele of weinige gewichtige leerstukken, maar zij is de zamenvatting der geheele christelijke waarheid. De christelijke Gemeente onderscheidt zich van Heidenen, Mahomedanen en Joden door niets anders dan daardoor, dat zij in den Drieëenigen God gelooft. Alle andere waarheden toch, die haar verder van hen onderscheiden, worden uit deze grondbelijdenis opgemaakt. Ook dit onderstel ik hier wederom als door u toegestemd, zonder het uitvoerig te bewijzen (1).

(1) Er zijn wel vrome Christenen die zich tot de heerlijkheid dezer belijdenis niet vreugdevol kunnen opheffen. Maar zij zullen haar althans niet tegenspreken. Zij hebben, onder de heerschappij van geestelooze overleveringen, een denkbeeld omtrent de éénheid Gods, dat niet aan de Schrift, maar aan het ongeheiligd „gezond verstand” ontleend is, en volgens hetwelk het wezen Gods niet beschouwd wordt als Liefde en als Geest, d. i. als een

Welnu, Gemeente des Heeren! word u dezer uwer heerlijke belijdenis meer bewust. Dan zult gij een steunpunt hebben om de verwoestingen des ongeloofs in uw midden te keer te gaan. Tegen het „moderne” ongelooft beproeven vele christenen een dam op te werpen, door zich te beroepen op de Geloofsbelijdenissen die in verschillende kerkgenootschappen gelden. Deze pogingen, zoo zij uit den geloove geschieden, zijn eerbiedwaardig. Doch haar krach-

oncindige verscheidenheid van levensbeweging, in heilige Eenheid zamengevat, maar als eene dorre, mathematische, levenlooze éénheid. Zoo behelpen zij zich doorgaans daarmede, dat zij de bepaalde belijdenis van de H. Drievuldigheid beschuldigen van een uitgaan boven de Schrift, van een ongeoorloofd toespitsen van de in hunne oogen veel meer onbepaalde aanduidingen des Woords. Of wel, door dat Woord en de macht des christelijken geestes gedrongen, nemen zij die belijdenis met schuwe verlegenheid aan als eene uitlegkundige slotsom, die men nu eenmaal niet ontwijken kan: als een leer die eigenlijk met de rede onvereenigbaar is: als een ahangsel tot de leer omtrent God gelijk de rede Hem zich voorstellen moet, (d. w. z. bij hen als mathematische afgetrokken éénheid) bij het aanhangen waarvan men zich op het onvermogen der rede en de onbegrijpelijkheid van Gods wezen beroept. Maar dit alles, hoezeer ook eene zekere oppervlakkigheid van Schriftkennis en van geestelijk leven aanduidende, is toch slechts misverstand, en behoeft nog geen ongelooft te wezen. Het is geenszins gelijk te stellen met het rationalistische en moderne ongelooft, dat met zijn „één is niet drie en drie is niet één” plomp en onheilig over deze gewijde geheimenis heen valt. Zie ons Naschrift.

telooheid blijkt met den dag. Waarom? Over deze vraag is zooveel door anderen en ook door mij gezegd, dat ik haar nu niet behandelen wil. Maar zoo gij met heilige bepaaldheid de Drievuldige heerlijkheid Gods, zoo als zij in den Doop betuigd wordt, in uw geloof voorop stelt, gij zult ervaren dat gij dan het eigen onvermengde en ook goddelijk-krachtige Woord des Heeren belijdt. In dezer voege. Het modern ongeloof is in zijn eigenlijke gevolgtrekkingen de stelselmatige gemeenheid, de bepaalde uitschudding van alle zedelijke beginselen. Want het bovennatuurlijke is het volstrekte (absolute) op elk gebied, ook op dat der zedelijkheid. Wordt het geloochend, zoo worden dus ook alle zedelijke beginselen losgemaakt en van lieverlede geloochend. In de personen van hen, die dit ongeloof aanhangen, kunnen echter deze zedelijke beginselen blijven bestaan, schoon allen grond missende. Wanneer zij nu van lieverlede bemerken dat hunne loochening van het bovennatuurlijke ook die van alle zedelijkheid in zich sluit, zoo verlaten zij, indien zij oprecht zijn, de kerk en hare dienst; gelijk aan velen, en steeds meerderen, onder hen in deze dagen gezien wordt. Evenwel,

naar de eigenaardige grofgevoeligheid, die dit ongelooft zoowel op zedelijk als op wetenschappelijk gebied met zich brengt, bemerken zeer velen dit nog niet, en blijven dus ter goeder trouw in de kerk, meenende haar te dienen. Het geestelijk leven der gemeente, zooveel in hen is, doodende, meenen zij Gode een dienst te doen. Hoe zal men hen tot meerdere helderheid verlichten? Niet anders dan door de waarheid, in uw Doop uitgedrukt, zóó helder te doen stralen, dat de lichtschuwheid des ongeloofts openbaar wordt. Het licht zal dan blijken, naar zijn aard, de duisternis terug te doen schrikken. Reeds nu wordt dat hier en daar openbaar. Onderscheidene „moderne” predikers, als zij den Doop bedienen, wijzigen de woorden der inzetting meer of min, om aan de kracht en beteekenis dezer heilige woorden, aan de goddelijke wijding die hen in deze belijdenis hindert, te ontkomen. Zoo neem dan toe, gemeente des Heeren! in het merkbaar maken van de hoogheilige innigheid dezer geloofsbetuiging, en gij zult langs den waren, geestelijken weg de oprechten onder de Modernen meer en meer dringen, u uit eigen beweging te verlaten. Er zijn er ongetwijfeld onder

hen, bij wie een beroep op het geweten niets meer baat. Maar van dezen mogen wij geen algemeen besluit tot alle hunne geestverwanten trekken. Niet moeilijk zou het te bewijzen zijn, dat dezulken in hun strijd tegen het geloof der gemeente bij de edelsten onder hunne eigene medestrijders geene achting genieten; evenmin als om getuigenissen van bepaalde niet-christenen aan te brengen, wier natuurlijk menschelijk geweten over de zedelijke gezonkenheid dezer kerkelijke houding wraak roept.

II.

Niet minder groote beteekenis heeft uw Doop en de in hem beledene waarheid voor de christelijke Hoop. Zeer gewichtig zijn de Sacramenten voor de christelijke hoop in het algemeen, daar zij ons op de volle verheerlijkt-lichamelijke tegenwoordigheid des Heeren, welke wij naar de profetie verwachten, als aanvankelijke vervulling dezer behoefte des geloofs wijzen. Daarom worden wij, wat het heilig Avondmaal betreft, vermaand den dood des Heeren te verkondigen tot dat Hij komt: en eveneens, wat den Doop aangaat, wordt Christus gezegd de gemeente gereinigd te heb-

ben met het bad des waters door het Woord, opdat Hij haar zich zelve (in voortgaande reiniging tot de voltooiing aan het einde toe) heerlijk zou voorstellen, eene gemeente die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zou heilig zijn en onberispelijk.

Maar ik wil in deze korte beschouwing mij tot het meer nabij zijnde beperken, en slechts ééne bijzonderheid van groot gewicht aanraken. Ik bedoel, de christelijke opvoeding uwer kinderen. Onze kinderen zijn onze hoop voor de toekomst hier beneden. Zorgwekkend is die toekomst. Het overhand nemend ongeloof, dat alle banden van gezag (gelijk de profetie des N. T. voorlang aanduidde) losknoopt, doet ons dagen tegemoet zien, waarin het maatschappelijk leven alle wijding, alle beschutting tegen de grofste goddeloosheid zal missen, tenzij de geloovige gemeente bepaaldelijk in het huisgezin, in de opvoeding en het onderwijs harer kinderen, daartegen een dam opwerpe. Zoo behartigt dan vóór alle dingen de christelijke opleiding van uw kroost. Zorgt daartoe, zoo veel u mogelijk is, voor het christelijk onderwijs der jeugd. Op onze openbare scholen is, door hare godsdienstloosheid,

voor het ééne noodige geene plaats. Zoo wil het de wet, in overeenstemming met den aard en de noodzakelijkheid dezer tijden, gelijk die, onder het oordeel Gods, door de zonden des volks geworden zijn. Daarom is medewerking aan het ondersteunen en uitbreiden van het bijzonder schoolonderwijs, waaruit Gods Woord niet geweerd is, een dure plicht van elkeen die beseft, hoeveel daarvan afhangt voor de toekomst van vaderland en kerk. Doch evenmin als het besef van die verplichting in ons vaderland genoeg algemeen en levendig is, evenmin is veler voorstelling omtrent den aard en de vereischten van dat onderwijs zuiver genoeg op Gods Woord gegrond. Daarin is namelijk niet zelden eene miskenning van den zegen des Doops merkbaar. Het gedoopte kind is geen heiden-kind. Ook vóór de persoonlijke toeëigening des heils door geloof en bekeering, is het den Heere geheiligd als rank aan den wijnstok (2). Een wel is waar aan-

(2) Ook hier kan ik in geene uitvoerige ontwikkeling treden. Slechts zij opgemerkt, indien men bij mij bijzondere meeningen omtrent den Doop en zijne werkingen vermoeden mocht, dat ik mij geheel en al en met vreugde vereenig met het Doopsformulier, bij de Nederl. Herv. Kerk gebruikelijk. Meent iemand, dat men niet „rank aan den wijstok Christus” zou kunnen wezen, zonder reeds

vankelijk, maar toch onschatbaar genadewerk is aan dat kind geschied: eene genade, die of ter verzwaring des oordeels en der verwerping, of, bij persoonlijk geloovige toeëigening in later tijd, ter zaligheid dient. Deze waarheid wordt, praktisch althans, door vele welmeenende christelijke onderwijzers niet genoeg erkend. In hun ijver voor de vernieuwing van het hart des kinds, verzuimen zij de bewegingen ten goede, die in het gedoopte kind, krachtens zijne reeds bestaande gemeenschap aan de genade des Heeren, reeds nu ontstaan. Hun onderwijs is niet opheffend genoeg. Zij meenen dat de treurige en onloochenbare waarheid van onze volstrekte natuurlijke verdorvenheid geene plaats meer laat voor erkenning van de flikkeringen des adels onzer oorspronkelijke natuur. Maar al te vaak acht men dat,

waarlijk bekeerd te zijn, hij bedenke dat de ons bij uitnemendheid dierbare waarheid van de „volharding der heiligen,” dan met zijne opvatting in strijd zou zijn. Want er zijn ook ranken die (Joh. 15) in den wijnstok niet blijven, en die ten slotte door den Landman worden afgesneden en verbrand. Hem, die in mijne overtuiging omtrent andere bijzonderheden, tot den Doop behorende, belang stellen mocht, neem ik de vrijheid te verwijzen naar de Voorrede voor het werkje van Ziethe, „de waarheid en heerlijkheid des christendoms,” — waarin ik uitvoeriger over deze heilige waarheid gehandeld heb.

om het goddelijke in het hart des kinds te planten, het menschelijke onderdrukt (in plaats van geheiligd) moet worden. Zoo nu de christelijke school de beteekenis van den heiligen Doop erkent, zal zij deze gebreken vermijden, en met Zinzendorf de gedoopte kinderen leeren beschouwen als „louter majesteiten.”

Maar de school is het voornaamste niet der opleiding van uwe kinderen. Bovenaan staat, naar Gods ordening, het huisgezin. Het onderwijs is slechts een onderdeel van datgene waar alles op aan komt, namelijk van de opvoeding. En hier zeggen wij met den ernstigsten nadruk: eene waarachtig christelijke opvoeding, zonder erkenning van den zegen des Doops, is onmogelijk. Indien gij waarlijk in Christus gelooft, zoo weet gij dat alle geestelijk leven, in u en uwe kinderen, van den eersten aanvang tot de laatste voltooiing, enkel en alleen een werk der Goddelijke genade is. Uwe opvoeding nu is een bouwen. Maar hoe kunt gij toch bouwen, indien gij niet gelooft dat God-zelf werkelijk den grondslag in uwe kinderen gelegd heeft? Dat Zijne genade het werk heeft aangevangen, zoodat gij niets anders te doen hebt, dan toe te zien

vankelijk, maar toch onschatbaar genadewerk is aan dat kind geschied: eene genade, die of ter verzwaring des oordeels en der verwerping, of, bij persoonlijk geloovige toeëigening in later tijd, ter zaligheid dient. Deze waarheid wordt, praktisch althans, door vele welmeenende christelijke onderwijzers niet genoeg erkend. In hun ijver voor de vernieuwing van het hart des kinds, verzuimen zij de bewegingen ten goede, die in het gedoopte kind, krachtens zijne reeds bestaande gemeenschap aan de genade des Heeren, reeds nu ontstaan. Hun onderwijs is niet opheffend genoeg. Zij meenen dat de treurige en onloochenbare waarheid van onze volstreckte natuurlijke verdorvenheid geene plaats meer laat voor erkenning van de flikkeringen des adels onzer oorspronkelijke natuur. Maar al te vaak acht men dat,

waarlijk bekeerd te zijn, hij bedenke dat de ons bij uitnemendheid dierbare waarheid van de „volharding der heiligen,” dan met zijne opvatting in strijd zou zijn. Want er zijn ook ranken die (Joh. 15) in den wijnstok niet blijven, en die ten slotte door den Landman worden afgesneden en verbrand. Hem, die in mijne overtuiging omtrent andere bijzonderheden, tot den Doop behoorende, belang stellen mocht, neem ik de vrijheid te verwijzen naar de Voorrede voor het werkje van Ziethe, „de waarheid en heerlijkheid des christendoms,” — waarin ik uitvoeriger over deze heilige waarheid gehandeld heb.

om het goddelijke in het hart des kinds te planten, het menschelijke onderdrukt (in plaats van geheiligd) moet worden. Zoo nu de christelijke school de beteekenis van den heiligen Doop erkent, zal zij deze gebreken vermijden, en met Zinzendorf de gedoopte kinderen leeren beschouwen als „louter majesteiten.”

Maar de school is het voornaamste niet der opleiding van uwe kinderen. Bovenaan staat, naar Gods ordening, het huisgezin. Het onderwijs is slechts een onderdeel van datgene waar alles op aan komt, namelijk van de opvoeding. En hier zeggen wij met den ernstigsten nadruk: eene waarachtig christelijke opvoeding, zonder erkenning van den zegen des Doops, is onmogelijk. Indien gij waarlijk in Christus gelooft, zoo weet gij dat alle geestelijk leven, in u en uwe kinderen, van den eersten aanvang tot de laatste voltooiing, enkel en alleen een werk der Goddelijke genade is. Uwe opvoeding nu is een bouwen. Maar hoe kunt gij toch bouwen, indien gij niet gelooft dat God-zelf werkelijk den grondslag in uwe kinderen gelegd heeft? Dat Zijne genade het werk heeft aangevangen, zoodat gij niets anders te doen hebt, dan toe te zien

dat gij het werk Gods in uwe kinderen slechts niet hindert? Door uwe doopsbelofte hebt gij de kinderen erkend als eigendom des Heeren in uw huis, zoodat de Heer tot u heeft gezegd, gelijk de koningsdochter tot Mozes' moeder: „neem dit kind en voed het op voor mij.” Voorwaar, geen inplanting van Christus in de kinderen is mogelijk, tenzij eerst de kinderen in Christus ingeplant zijn. En dit is het, christelijke ouders! wat de Doop u verzekert. Zoo gij dit geloof en uwe kinderen tot dat geloof vermaant en opleidt, zult gij waarlijk der vrijmachtige genade Gods de eere geven die haar toekomt. Namelijk door te erkennen dat Hij, de drie-maal Heilige, de Ontfermer, uit, door en tot Wien alle dingen zijn, dat Hij het éerst in uw kind dien grondslag gelegd heeft, zonder welken al uw voortbouwen niets baat. Dan zult gij moed hebben om het heil uwer kinderen te willen en te werken, niet ofschoon het, (gelijk men dikwerf verkeerdelijk zegt) maar omdat het, Gode zij eeuwig dank! niet is desgenen die loopt, noch desgenen die werkt, maar des ontfermenden Gods, die in u en uwe kinderen het willen en het werken naar Zijn welbehagen werkt.

III.

Eindelijk, ook voor de christelijke liefde, gelijk voor het Geloof en de Hoop, is de beteekenis des heiligen Doops zeer hoog te waardeeren. In hope, in verwachten, in uitzicht op de dingen die komen zullen, leeft de gemeente des Heeren allerwege. Het nameloos drukkend besef van de tegenwoordige ellende en diepe vernedering der kerk, doet naar de toekomst uitzien met smachtend verlangen. Omtrent de Toekomst van Christus, omtrent de „laatste dingen,” leert de Heilige Geest aan de gemeente thands vele waarheden, van ouds geloofd en in de Schrift betuigd, maar die in deze dagen hare belangrijkheid voor het geestelijk leven der geloovigen aan de consciëntiën met nieuwen nadruk betuigen. Een der beste gevolgen uit dien toestand is de merkbare behoefte aan liefdevolle zamensluiting der kinderen Gods. Er is, te midden van de allerwege zichtbare verwoesting en verbrokkeling, eene dringende begeerte naar zamenvoeging van allen, die eenzelfden Heer belijden. Helaas! nog is daartegenover het werk des vleesches sterk. Liefdeloosheid, verdachtma-

king, bittere beoordeeling van medegeloovigen, toonen nog bij velen die den Heer belijden de gejaagdheid van het onrustig geweten en het gemis aan persoonlijken vrede. Maar deze plant, door den hemelschen Vader niet geplant, wordt toch meer en meer inwendig verzwakt, (ook bij welig opschieten) door den ernst Zijner oordeelen over de wereld en de kerk. Er is sterke behoefte aan liefde, aan zamensluiting, aan éénheid, opdat de Heilige Geest zich weder aan de gemeenschap der heiligen kunne betuigen. De verschillende kerkgenootschappen, al geven zij geenszins, in kortzichtig veronachtzamen van de historie, hunne in 't volksleven gewortelde eigenaardigheid prijs, al gelooft ieder van haar, dat zij nevens de andere hare bijzondere roeping van 's Heeren wege heeft, om alle te zamen in liefde elkaâr aan te vullen en te schragen; de verschillende kerkgenootschappen toonen onder dit alles hare levenskracht in behoefte aan onderlinge aansluiting. Niet slechts wederkeerige erkenning, maar liefdevolle éénheid, ieder op de door Gods leidingen gegeven plaats, wordt begeerd. Ook de Roomsche Katholieke kerkgemeenschap sluiten wij, sluiten de geloovige Protestanten in

het algemeen, geenszins uit. De Protestant beseft, dat hij met den geloovigen Roomsche, ook al verwerpt hij diens dwalingen, toch eene gemeenschap des geestes heeft, die hij met den ongeloovigen Protestant ten eenenmale mist. En bij de uitnemendsten der Roomsche Katholieke kerkgemeenschap is wederkeerigheid van datzelfde gevoel jegens ons te onderstellen, ja niet zelden inderdaad te bemerken.

Op welken grondslag nu zal die éénheid, naar welke allen smachten, die eenheid der liefde, worden verwezenlijkt? Het ongeloof zegt, arglistig of ook welmeenend, dat die eenheid te vinden zal zijn in hetgeen het noemt „den geest des christendoms.” Namelijk in (met vertoon van eerbied) ter zijde stellen en begraven van alle bepaalde overtuiging, om slechts eene omtreklooze onbepaaldheid over te houden. Men meent of beweert, daardoor eene verzoening tusschen de strijdende partijen te bewerken, terwijl men toch inderdaad niets anders doet, dan alle gezamenlijk te kwetsen, door aller overtuiging voor onbetekenend voor 't geestelijk leven te verklaren. Dat is de welbekende ongeloofs-eenheid in maatschappij, kerk en school. Eene eenheid, die door kwetsing

van het teêrste leven van allen die op deze wijze zamengeperst worden, de kiem der felste verdeeldheid in zich sluit.

Daartegenover bidden wij u, gemeente des Heeren! u te hechten aan de heerlijke, door Jezus Christus zelf gegevene, belijdenis van uwen Doop, de belijdenis van God, Vader, Zoon en Heiligen Geest. Deze, en deze alleen, kan naar den drang der behoefte, die steeds in zoo vele geloovigen leeft, de gansche kerk van Christus vereenigen. Roomschen en Protestanten, hoe ook overigens onderling verdeeld, erkennen elkanders Doop, en daarmee de hoofdzaak, den duurzaam blijvenden grondslag der vereeniging. Alle oudste belijdenissen der kerk, de algemeene en ook de latere, meer bijzondere van verschillende kerkgemeenschappen, laten zich tot de belijdenis der heilige Drievuldigheid vereenvoudigen, zonder dat aan ééne van haar geweld wordt aangedaan. En ach, hoe menige bijzondere vereeniging van geloovigen, die aan het bepalen van 't geen ter zaligheid noodig gerekend moet worden, aan angstig vermijden van het te veel of te weinig hare beste krachten verspilt, zou dit alles kunnen ontgaan, door op het woord van

het Hoofd der gemeente, het woord van den Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, en op dat woord alléén, nadruk te leggen!

Voorwaar, dat God de Liefde is, de eeuwige, van de wereld onafhankelijke, heilige liefde, dat wordt alleen door de belijdenis der heilige Drievuldigheid verstaan. En zoo de gemeente de liefde haars Gods wil verwezenlijken, zij vestige zich daartoe op geen anderen grondslag, dan op dien der in den Doop uitgedrukte belijdenis van Zijn onuitsprekelijken Naam.

De dagen bereiden zich toe, waarin door vooropstelling van de zelfheerschappij des menschen het gezag en de wet des Vaders, door de vergoding van 't menschelijk Ik het middelaarschap des Zoons, en door de wegneming van alle grenzen tusschen het gewijde en het ongewijde de Heilige Geest geloochend wordt. Dan komt de tijd waarin, onder algemeenen lof op de verdraagzaamheid die nu, eindelijk! voltooid is, op de verlichting die nu, eindelijk! alle duisternis des bijgeloofs heeft verjaagd, niemand zal mogen koopen of verkoopen dan die aan voorhoofd of rechterhand heeft het merkteeken van het Beest. Dan eerst zal het heilig merkteeken van den Zoon

des menschen aan het voorhoofd van de Zijnen, van de gedoopten in den driemaal heiligen Naam, die deze belijdenis verstaan en zich toegeëigend hebben in den geloove, zijn volle kracht openbaren. Zijne volle kracht: ja, het waarachtig menschelijke tegenover het beestelijke: of wel, het Goddelijke tegenover het satanische. Thans nog meent de wereld, in naam der ware menschelijkheid, der humaniteit, tegen het beperkte, onverdraagzame, met de eischen des tijds onvereinigbare, christendom te moeten optreden, (tenzij dan dat het haar diene en zich modern noeme). Maar hij, wiens oogen eenmaal geopend zijn voor de heerlijkheid van het trinitaire Godsbesef, kan niet nalaten in deze belijdenis te zien een schat van zalige waarheid, een heilig aanbiddingslied, maar ook een vergezicht van onbeschrijfelijke schoonheid over alle diepten Gods en der wereld. O! laat ons streven, deze zaligheid met woord en daad aan de menschheid te prediken, opdat zij zien mogen dat wij strijden — „slechts voor een woord!” — ja, maar voor een Woord dat de wereld en alle dingen des tijds en der eeuwigheid draagt.

N A S C H R I F T.

Wanneer ik (pag. 18) schrijf dat het niet-erkennen van de leer der H. Drievuldigheid een gebrek in geestelijk leven aanduidt, zoo gevoel ik, dit nader te moeten verklaren. Er zijn vele christenen die Gods Woord in ootmoed en eenvoud aannemen, en ter goeder trouw overtuigd zijn, niets te gelooven dan hetgeen de heilige Schriften ons leeren. „Maar”, (zeggen zij), „deze leer die gij ons voorstelt, is te afgepast, te spitsvondig, te weinig met den eenvoud van het Evangelie overeenkomstig. Het Evangelie leert ons niet, over de diepten Gods te bespiegelen, maar God en den naaste lief te hebben. Wáár heeft Jezus, waar hebben de Apostelen, ooit de H. Drievuldigheid zoo afgepast geleerd — laat staan dan dat zij haar als zoo fundamenteel-gewichtig zouden voorstellen, als gij het doet?”

Aldus spreken inzonderheid de Conservatieven op kerkelijk gebied. Onder dezen naam vatten wij alle die opvattingen zamen die, als gematigd-orthodox, liberaal of zich gaarne bijbelsch, apostolisch, evangelisch noemende, in de gemeente bekend zijn; en die doorgaans de „orthodoxen” en „modernen” als twee uitersten beschouwen, tusschen welke zij instaan.

Voor zeer vele voorstanders van die opvatting hebben wij grooten eerbied. Het komt niet in ons op, te betwijfelen dat veel waarachtige vroomheid des harten, grondige kennis op velerlei gebied, reine liefde voor den Heer en de gemeente,

met deze denkwijze gepaard kan gaan. Evenmin ontkennen wij, dat zij nog altijd een recht van bestaan heeft, zoo lang hare tegenstanders het belang dat zij handhaaft, nog niet geheel in zich hebben opgenomen. Dit belang is het bovennatuurlijke van de geopenbaarde waarheid: om welke reden men deze geheele opvatting doorgaans ook supranaturalisme noemt. Krachtens de overtuiging, dat het standpunt hetwelk wij verdedigen, die groote en gewichtige waarheid met haar handhaaft, hebben wij vrijmoedigheid, onze bedenkingen tegen haar in te brengen.

Heeft Jezus inderdaad de waarheid der heilige Drievuldigheid niet geleerd? Wij hebben wel op te merken dat de Heiland in de dagen Zijner aardsche omwandeling spreekt en leert als de Profeet die het Oude Testament vervult en voltooit, die Israël voor de aanneming van Zijn persoon en waarheid ontvankelijk maakt. Meer doet Hij niet en wil Hij niet. Voor de toekomst beloofde Hij den Geest, die den Zijnen zou leeren wat zij nu nog niet dragen konden, schoon alles uit het Zijne nemende. Reeds hieruit blijkt met hoeveel onrecht velen zich op de eenvoudigheid en onbepaaldheid van Jezus' woorden beroepen om velerlei gewichtige leerstellige waarheden, als te ingewikkeld, te afgetrokken en spitsvondig, als onbijbelsch, van zich af te weeren. Maar de kern van de waarheid, welke wij hier bespreken, geeft Hij toch reeds in de Doopformule, kort voor Zijne hemelvaart, aan. En als nu de Heilige Geest gekomen is, vinden wij dan niet in het Apostolisch Evangelie gedurig aanduidingen van dezelfde waarheid (b. v. Rom. 1, 1—4; 1 Kor. 1, 4—7; 2 Kor. 13, 13; Efez. 1, 17; 1 Petr. 1, 3, 21, enz.) of liever, van het trinitarische Godsbesef, blijkbaar in de wijze waarop de heilige Schrijvers overal den Zoon en den Heiligen Geest met den Vader in betrekking stellen? Aanduidingen wel is waar zijn het slechts, wat wij in het N. T. lezen. Zonder twijfel. Maar hierin bestaat juist de

heerl
men
heid
ziel
telijk
alle
la t
den
dern
ling
des
loof
aan
om
en
telk
bol
dig
wa
me
He
bes
wa
v e
rel
sch
wo
di
on
ei
ie
lu

heerlijkheid van dien eersten tijd der Kerk. Waarom spreekt men zoo weinig opzettelijk en duidelijk over deze heilige waarheid? Omdat men er rustig en vreugdevol met zijne gansche ziel in leeft, en er niet aan behoef te denken haar opzettelijk te bewijzen, want zij is het grondbesef des harten van alle geloovigen! Opzettelijke, uitvoerige bewijzen komen eerst later. Niet omdat deze overtuigingen later ontstaan zouden zijn: deze meening behoort tot de geesteloosheden der moderne kritiek, die er zonder moeite in slaagt, allerlei onderlinge tegenspraak en eeuwenlange ontwikkelingen aan de leer des N. T. toe te dichten. Maar omdat de wereld, die het geloof der gemeente aanrandt en bestrijdt, in telkens vernieuwden aanval, onder telkens andere vormen de gemeente noodzaakt om met de dwaalbegrippen die in de wereld zijn, te rekenen, en de verhouding van haar geloof tegenover deze dwalingen telkens op nieuw te bepalen. Dat in de aldus ontstaande symbolen en leerbepalingen der Kerk hier en daar ook spitsvondigheden en dwalingen voorkomen, loochenen wij niet. Maar wat wij willen doen uitkomen is dit: Het is niet de Gemeente, die uit haren aard strijdzuchtig en dogmatistisch is. Het is niet uit lust tot redeneren en liefde voor afgetrokken bespiegelingen, dat hare uitnemendste leeraren en denkers deze waarheden verdedigen en ontwikkelen. Het is enkel zelfverdediging tegenover de aanhoudende aanvallen der wereld, gelijk de Kerkgeschiedenis, vooral de ontwikkelingsgeschiedenis der leer, zulks aanwijst. Zie, een vreedzaam burger wordt jaren lang in zijne woning bestookt door een ander, die hem daaruit verdrijven wil met onrecht. Hij procedeert om zich te verdedigen. Eindelijk ziet de vijand dat hij den eigenaar niet verdrijven kan, en trekt af, maar wijst nu iedereen op de lange proces-jaren ten bewijze hoe vinnig strijdlustig zijn tegenstander toch is! Geheel dezelfde valsche re-

denering is het, wanneer men b. v. in onzen tijd de moderneren hoort spreken tot de gemeente: „Gij die het met ons houdt, onthoudt u toch van twisten! Willen de anderen beschuldigen en twisten, o laat het althans onder ons vrede zijn!” Zóó spreken zij, en toch, zij hebben het zaad van den twist gezaaid, en willen nu op de anderen de schuld werpen van 't geen zij zelf veroorzaakt hebben!

Maar, is nu eenmaal ten gevolge van deze ontwikkelingen, de waarheid die van den aanvang af in onontwikkelde vorm geloofd en beleefd werd, ook tot duidelijke formulering gekomen, zoo herkent en erkent het meest levende deel der gemeente in die aldus ontstane uitdrukkingen de hoofdsom van haar geloof, en hecht er vreugdevol haar zegel aan. Alzoo, sedert men eenmaal in de ontwikkelingsgeschiedenis der Kerk, tot de belijdenis der heilige Drievuldigheid kwam, bleef ook deze heerlijke getuigenis de kern van alle geloof der christenheid. En nu tot de vroegere onbepaaldheid van uitdrukkingen terug te willen springen, is doorgaans inderdaad een teeken daarvan, dat men het leven der gemeente niet ten volle mede leeft, dat men harer ontwikkeling en des Geestes, die in haar leeft, niet volkomen mede deelachtig is. Het is dan ook eene treurige kortzichtigheid, in gebrek aan geestelijk leven gegrond, dat men de uitnemende mannen die vroeger en later deze waarheid, vaak ten koste van rust en bloed, verdedigden, beschuldigt van strak dogmatisme en zucht tot verstandelijke spitsvondigheid, die het geestelijk leven niet raakt of zelfs benadeelt. Ja men deelt niet en kan daarom niet begrijpen noch waardeeren de geestelijke ervaring der gemeente, die den Zoon en den Heiligen Geest als God leert erkennen, en die nu deze drieheid van ervaringen omtrent de scheppende almacht en de verlossende en de heiligende werking Gods, vreugdevol in de belijdenis der heilige Drievuldigheid vereenigt. Vreugdevol

zeggen wij. Ja, mijn broeder! deze leer is ons niet eene verkrachting van het gezonde denken, eene benaauwde onredelijke engte waarin het verstand zich zuchtend moet laten persen, gelijk gij meent. Neen, benaauwdheid, onredelijke dwang aan ons verstand en hart aangedaan, die kennen wij wel uit ervaring: maar het was toen wij geloofden wat gij nu nog meent te moeten gelooven. Toen, als wij b. v. zongen ter eere van Christus of de toespraak des geloofs tot Hem richtten in het lied der gemeente, was ons tot eene gedurige hindernis het onbepaalde zweven tussehen dichterlijke persoonsvoorstelling, toespraak tot een afwezige die ons niet hoort, en aanbidding van een schepsel, hoe hoog verheven dan ook. Toen dachten wij aan „twee in den hemel”, want de zinnelijkheid van ons denken verhinderde ons, tot de persoonlijkheid van den Heiligen Geest te komen, die wij daarom, ons onrecht en onschriftmatigheid wel gevoelende, telkens trachtten te bemantelen door nitdrukkingen als „de geest van God, van Christus, de geest der waarheid, der liefde, enz. — uitdrukkingen bij welke of al het gewicht der persoonlijkheid op de bijgevoegde persoonsnamen valt, of de geheele gedachte zich oplost in een overdachtelijke spreekwijs. En hoe bij deze „twee in den hemel” onze godsdienstige bepeinzing en bede zich verwarde, daarom trent zouden wij pijnlijke dingen weten te verhalen, indien wij niet wisten dat gij evenzeer als wij ze kent en gevoelt. Welnu, van al deze ellenden heeft de waarheid der Heilige Drievuldigheid ons verlost in zalige bevrijding van ons denken en aanbidden. Nu eerst kennen wij in al onze geestelijke ervaringen de hoogheerlijke Eénheid Gods, omdat wij Hem als den Drievuldige kennen.

De „moderne” opvatting kent slechts God als den V a d e r. Evenwel op veel lager wijze dan de heiden-wereld, zoover zij zich tot dat denkbeeld, of tot zijne schemering, verhief. Want,

terwijl de heidensche opvatting zich profetisch naar den Zoon heen-strekt, heeft de moderne Hem verworpen; en de tweede staat dus veel lager en is veel schuldiger dan de eerste. Het supranaturalisme, in zijne edelste vormen, kent en erkent de openbaring des Vaders in den Zoon. Hier wordt de openbaring Gods buiten ons, het objectieve feit der verlossing, beleden. Maar de kennis van den Heiligen Geest ontbreekt nog veelzins. Daarom wordt Zijn naam op de zoo even aangeduide wijze bewimpeld. Zijne kracht om Christus te verheerlijken wordt niet volledig erkend, zoodat men ook tot de volledige Godheid des Zoons niet kan komen, en zich liefst achter onbepaalde aanduidingen terugtrekt, waar sprake is van de beteekenis van Zijn Zoonschap. Men belijdt niet de persoonlijkheid des Heiligen Geestes. Waarom niet? Geenszins uit gebrek aan duidelijkheid van het Schriftwoord: integendeel, met de sterke en klare aanduidingen van deze persoonlijkheid is men dikwerf verlegen. Waarom dan belijdt men haar niet? Ach, omdat men haar niet duidelijk en volledig genoeg ervaren heeft. Daar is een zijn van God in ons, niet met de „werking Gods” die de natuur en de mensch overal ervaren, gelijk te stellen: want vaak, ja doorgaans, getuigt de Heilige Geest in ons tegen de stem en den eisch der natuur, gelijk die natuur door de zonde geworden is. Daar is eene vernieuwende werking, die ons eerst in waarheid tot personen gemaakt heeft, en die daarom, als persoon-vormend, zelf in de hoogste mate persoon moet wezen. Daar is eene leiding die niet is onze eigene geest; want onze eigen geest kan voor die leiding slechts ontvankelijk zijn, niet zelf ons leiden. Daar is eene stem, niet die des Vaders alleen die in alle dingen en door alle dingen werkt, want deze stem, die des gewetens, is alleen beschuldigend en verdoemend, betuigende dat wij tegen Hem gezondigd hebben: maar het is

eene stem die ons van verlossing, van kindschap jegens God, van verzegeling Zijner rechtvaardigende, vernieuwende en heerlijkende genade spreekt. Dat is de Heilige Geest, God in ons levende tot eeuwige blijdschap en heerlijkheid.

Veel ware hier nog bij te voegen. Doch dit zij genoeg om er van te overtuigen dat wij, van het Sacrament des Doops en van de Heilige Drievuldigheid sprekende, geene dorre dogmatiek, maar levenservaringen en levensbelangen van het heiligste gewicht verdedigen. Deze dingen verkondigende, betuigen wij te gelooven in een God die waarlijk bewezen heeft de Liefde te zijn, door niet slechts Zijne gaven, al ware het ook in de heerlijkste volheid, maar door Zichzelve te geven. Een God, die in den eeuwigen Zoon waarlijk en waarachtig tot ons gekomen is, en in den Heiligen Geest even waarlijk en waarachtig in ons. Die ons de teederste bewoordingen der menschelijke liefde als verre, flauwe aanduidingen Zijner onuitsprekelijke liefde jegens ons leert beschouwen. Wiens almacht der liefde zoo oneindig groot is, dat Hij, in vrije zelfbeperking, aan onze zaligheid, aan ons geluk wil behoefte hebben, en het (schijnbaar vermete, maar met het oog op de liefde Gods volkomen ware) woord eens diepzinnigen dichters tot waarheid maakt: „Gode is zoo veel aan mij, als mij aan Hem gelegen!” Wonderbaar! Juist deze leer der H. Drievuldigheid, welke Gods vrijmacht handhaaft door te erkennen dat Hij het eeuwig voorwerp Zijner liefde in zichzelf heeft, en, om zalig te zijn, geene schepping behoefde, zoodat Hij, scheppende, door geenerlei noodzakelijkheid buiten zich gedrongen wordt, maar in volstrekt soevereine vrijmacht werkt — juist deze zelfde leer der H. Drievuldigheid toont ons, gelijk wij zagen, de liefde Gods zóó waarlijk indalend in ons, dat zij in vrije zelfbeperking aan onze zaligheid behoefte heeft tot haar eigen ontplooiing,

naar het profetische woord, dat de volkomen wederkeerigheid der behoefte van den een aan des anderen zaligheid uitdrukt: „gelijk de bruidegom vrolijk is over de bruid, alzoo zal uw God over u vrolijk zijn!” In den H. Doop nu zien wij alle deze genade als in een onzichtbaar, doch levend en werkzaam begin over het kind druppelen, opdat hij zich eenmaal in de volle stroomen baden moge, 'zoo hij gelooft. En hebben wij zoo even de belijdenis van de persoonlijkheid des H. Geestes als de kroon van het geestelijk leven erkend, de Doop leert ons evenzeer, deze zelfde persoonlijkheid met al hare vertroosting reeds uit het allereerste, nog geheel uitwendige, bloot historische beschouwen van het leven der Kerk hier beneden op te maken. De Doop, de kinderdoop, leert ons bepaald, de Kerk der menigte te aanvaarden. Door de deur des Doops heen de geschiedenis der Kerk met hare schrikkelijke verontreiniging aanschouwende: ziende hoe de wereld met volle stroomen in haar binnenvloeit en hoe zij onder dat alles toch blijft bestaan en der heerlijkheid te gemoet groeit: dit zware, angstvolle raadsel overwegende hetwelk inderdaad zoo vele edele gemoederen aan de geheelheid der Kerk doet vertwijfelen en in eene kleine, afzonderlijke gemeenschap van heiligen toevlucht doet zoeken: — dit alles ziende worden wij juist daardoor tot de aanbiddende belijdenis gedrongen: de geest die in de gemeente is, die haar levend houdt en heur licht door alle deze vreesselijke verduisteringen heen doet dragen, die geest kan niet met den menschen-geest zamenvallende zijn, maar moet boven hem staan: die Geest is God, persoonlijk in de gemeente en door en in haar de wereld overwinnende — eere zij God den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, één éénig God geprezen in eeuwigheid. Amen.

ceerig-
aligheid
l, alzo
mu zien
end en
eh een-
t. En
eid des
rkend,
d met
el uit-
Kerk
leert
Door
hare
e de
e zij
e ge-
het-
heid
lijke
alles
enis
end
gen
eest
eest
de
on
ig-

BRIEF OVER HET IRVINGIANISME.

640

BRIDE OVER THE BRIDGE